

gyalázatos céljaik eléréséhez. Ma is vannak az indoeuropeizsziának kozmopolita kutatói, akik ellen a nyelv eredetének marxista kutatása küzd. Ma már rendelkezésünkre állnak Sztálin lángeszű nyelvtudományi cikkei, melyek Alexandrov szavait idézve: „A leninizmus kincsesárának újabb nagyjelentőségű gazdagítását” alkotják. Nyikolszkij és Jakovlev munkája még Sztálin nyelvtudományi cikkei előtt jelent meg. Eppen ezért marxista és mescsanyinovista tévtanok is vannak a Természetudományos Kiskönyvtár 14. számában. A Marr elméletével foglalkozó részek teljesen hibásak, mindenki, aki elővasta Sztálin nyelvtudományi cikkeit, könnyen felismerheti ennek a munkának Marr „új tanításával” rokon-szenvező részeit és a munka marxista részleteinek nem-marxista tévedései ellen fel lesz vértézve, viszont Nyikolszkij és Jakovlev munkájának ismertetett részei, melyek a nyelv eredetének kérdéseit magyarázva a k'erikális reakció sötétsége és butasága, egyes fasiszta indogermanisták és kozmopolita indoeuropeisták ellen harcolnak, a nyelvtudomány elé kitzúzott sztálini elvet érvényesítik: a marxizmus meghonosítását a nyelvtudományban SEBŐK LAJOS

GEORGI KARASZLAVOV: HÁROM HÓS. (Révai.)

A fasiszta hóhérterror sötét brutalitása elevenedik meg a bolgár író nagyszerű kisregényében. A cselekmény Bulgáriában játszódik, amikor a Vörös Hadsereg élet-halál-harcát vívta Sztálingrádnál. Fény és árnyék. Egy-ik oldalán az „elökelők” fényes estélye, tobzódása, a másikon a dolgozó milliók küzdele, szenvedése az igazságért, harca jogaiért.

Rendkívül megragadja figyelmünket, hogy az író mily nagyszerűen ábrázolja azt, hogy a duhajkodó kiváltságosok mily közel érzik már utolsó óráikat és még ekkor is mennyire éles közük a fojtott ellentét és csak az „összeköttetésektől” való félelem tudja őket egymás ellen sakkban tartani. Agglegény főügyész, kimustrált tábornok, reménykedő miniszterjelek, másba szerelmes feleség, hirtelen született „újjagdagok” kokaik és líkörgözös emelvénye élesen mutatja, hogy ezek már megérték a pusztulásra. Hiába várják a führeri csodafegyvereket, ez mind csak erőszakos önámítás. Erejük már fogytán van. Hiába akarják kiírtani a „hazaárulókat”, milliók és milliók állnak azok mögött, a Párt irányításával. Hiába tömök meg börtöneiket öntudatos harcosokkal; hiába küldik bitófára százával őket, — közöttük három főhősünköt: Jordánt, Ivánt és Boriszt, mivel a már útra készen álló németek szénáját felgyújtották, telefondrótjaikat elvagdosták; elvtársaik a vasrácsokon belül az Internacionálét énekelik, a szabadon dolgozók pedig

a megszálló németek rablásait akadályozzák meg úgy, hogy később már az utcákon is csak csoportosan mernek megjelelni.

Ekkor még árnyékhatalmuk önkényének utolsó rozoga maradványait igyekeztek minden erőfeszítéssel kihasználni. Hőseink küzdelmét ez szem tudta megtörni.

Intő példa ez a könyv azoknak, akik egy pillanatra is meghátrálnak a békeharc elől és nem látják világosan feladatukat. Művészi értéke mellett ezért is nagyon figyelemreméltó alkotás. SÜLE SÁNDOR

SARKADI IMRE: GÁL JÁNOS ÚTJA. (Athenaeum.)

A szerző előszavában említi, hogy Móricz Bo. dog ember c. művének hatása munkáján nem véletlen, „hanem tudatos írói szándék eredménye”. A ma magyar paraszti lét, a szocialista falu boldog emberét akarta megírni. Említi, hogy a móríci hagyományokat tovább kell fejlesztenünk, s ő ezt meg is kísérte.

Sarkadi regénye jó írás, Gál János egyszám elsőszemélyben elmondott történetét frissen, lelkesítően írja meg. De az olvasó sokszor úgy érzi magát Sarkadi világában, mint egy szűk helyen, könyökével állandóan tágitani igyekszik környezetét. Ez nem a regény sűrű és nehéz légköréből ered. Az olvasó szeme állandóan beleütközik valami ellenálló közegbe, pedig messzire szeretne látni. Túlságosan egy ember életére koncentrizál a könyv művészeti, ideológiai stb. mondanivalója. És Sarkadi nem minden esetben tudta egy ember életében megkeresni és ábrázolni azokat az eseményeket, melyek tipikusak lennének. Sokhelyen általános, de nem tipikus dolgokat mond. Ebből származik az olvasónak az az érzése, hogy tágitani kellene valamit. Valószínűleg „csepp a tengerben”-ként akarta bemutatni a szerző a magyar falut: Gál Jánoson keresztül, az ő szeméből. De Sarkadi könyvében a főhős életébe a mai magyar paraszti élet főbb kérdései közül sok csak hullócsillagként kerül, sokszor nyom nélkül eltűnik, túlságosan „csepp” marad.

Pedig Sarkadi jól ismeri a falut, s az ott élő embert is. Ismeri a szokásokat, gondolkodásmódot és a jelentéktelennek látszó, emberi megvilátkozásokat is. Ez nagy érdeme írásának, ez teszi hitelessé.

Végezetül: bármennyire is vonzó Móricz módszerét átvenni, ilyen erősen kár alkalmazni. Nem azért, mert helytelen, hanem mert írásművészet tekintetében Móricz már jobban megoldotta. TOLNAI PETER

I. A. PECSERNYIKOVA: AZ ISKOLÁS GYERMEK MUNKÁKA NEVELÉSE A CSALÁDBAN. (Szikra.)

Az imperiaizmus egyik reakciós elmélete, a pedológia, nálunk sok kárt okozott a nevelésügy terén. Megmérgezte nevelőink

munkáját, hamis képet adott a szülőknek a gyerekekről. A pedológus kártevők leleplezése után megkezdődött a pedológus téveszmék maradványainak felszámolása. Ebben a munkában igen hasznos I. A. Pecsernyikova szovjet nevelő könyve, amely a szocialista, kommunista pedagógia szellemében helyes képet ad a gyermek neveléséről és munkával való foglalkoztatásáról.

„A boldog gyermekkor nem jelent tétlen gyermekkort” — ez a könyv egyik fejezetének címe, de az egész kötet ennek a fontos megállapításnak a szellemében íródott. A szocialista közösség, az osztály nélküli társadalom jól végzett munkát, kiváló munkafegyelmet kíván a társadalom minden tagjától. Ezért a közösségbe való beilleszkedés előkészítését, a munkára való nevelést már a gyermekkorban meg kell kezdeni és a nevelőknek harcosan vissza kell utasítaniuk minden pedológus reakciós szentimentalizmust, amely a gyermeket mesterséges üvegházba zárja és óvja az „élet viharaitól”.

Pecsernyikova a szovjet nevelés klasszikus, **Krupszkájá, Makarenko, Kailinin** pedagógiai elvei alapján tárgyalja a gyermek foglalkoztatásának a kérdését. — Könyvét nevelőink, nevelési intézményeink, iskolák, óvodák, tanulóotthonok haszonnal forgathatják. De kívánatos az is, hogy Pecsernyikova műve Makarenko Szülők Könyvével együtt minél több magyar szülő kezébe is eljusson!

KIRÁLY JÓZSEF

OSZTROVSZKIJ ÉS CSEHOV DRÁMÁI MAGYARUL.

A magyar színházlátogató- és olvasóközönséget nemcsak a szovjet irodalomtól zárta el gondosan a Horthi-reakció, de a haladó orosz irodalom legjobbjaitól is. Ami hozzánk jutott, nyugatról jött, kerülőúton, az erős forradalmi hang lefékezésével. A. N. Osztrovszkij nagyszerű drámáit alig sőt egyáltalán nem ismerte a magyar közönség (a Nemzeti Színház 1941-ben játszott ugyan egy Osztrovszkij-darabot: Az örvény-t, de a mű igazi mondanivalóját elkendőzve) s Csehov társadalomkritikája eredeti jellege is elveszett a németből való átfordítás és a színészek formalista játéka miatt.

Osztrovszkij 1823—1886 között élt, munkássága tehát arra az időre esik, amikor az „új burzsoá Oroszország körvonalai, amely a jobbágyi korból nőtt ki” (Lenin) — kezdenek kialakulni, — tehát az osztályellentmondásoknak egy igen kiélezett szakaszán. Gogoj tapasztalatait magáévá téve, az orosz burzsoázia életét választotta témául, ezt tette éles kritika és leleplezés tárgyává. A vagyoni, magántulajdoni viszonyok jelentik a drámái konfliktus forrását színdarabjaiban, a kíméletlen pénzszerzés, a nyereségvágy kivetkőztetnek minden emberi magatartást, felborítanak minden természetes

viszonyt. A magántulajdonnak ez az elidegenítő természete teszi tönkre Osztrovszkij embereit, ezeknek komiszsgága, alávalóságága vigjátékait a cselekmény-kifejtetben drámává fokozza. Kíméletlen a kép, amit Osztrovszkij fest, de ugyanakkor a legteljesebb realizmus is; „hőseinek” aljassága „elkerülhetetlen következményei azoknak a körülményeknek, amelyek közt életük folyik” — (Dobroljubov), — a kapitalista társadalom szerves hibája.

Osztrovszkijt a konzervatív, reakciós kritikuskok az „örök szépség” és az „esztétikai normák” nevében azzal támadták, hogy lealacsonyítja a művészet „színvonaláról” a drámaírást. Kortársa és barátja: Dobroljubov, a nagy forradalmi demokrata kritikusk, a „Fénysugár a sötétség birodalmában” című hatalmas, a kritika keretein messze túlmutató, forradalmi cikkében leleplezte az „esztétikai normák” mögé bújó reakciós kritikuskokat, megvédte Osztrovszkijt támadóitól és feltárta darabjainak társadalmi összefüggéseit.

Csehov drámáit is ötven éven keresztül tette üressé a formalista, dekadens, burzsoá színjátszás. A polgári dramaturgia (nem ismerve fel a Csehov-darabokban a társadalmi összefüggéseket, a polgári ideológia felbomlását) cselekménytelennek, eseménytelennek tartotta a csehovi drámát, mert a kionfliktuskok (legalább is hagyományos értelemben) nem olyan kiélezetten jelentkeztek benne, mint a nyugati „háromszög” drámákban, — ahol a konfliktusk felszínes, technikai. Csehovnál a konfliktusk nem egymással szembenálló aktív cselekményvonalakból jön létre, nem nyílt antagonistá ellentmondásokból, hanem egy osztályon belül ellentmondásokból, magából a kapitalista társadalomnak önmagában levő ellentmondásából, a személyiségnek a tőkés társadalomban elkerülhetetlen önmagától való elidegenítéséből, elszigetelődéséből, magámaradásából. Csehov drámái nemcsak formailag komponált egészek, hanem tartalmilag is. Egy lezárt, önmaguk sorsába bezárt világ a Csehové, a burzsoázia reménytelen felbomlása, tragikomikus kapkodása uralma meghosszabbításáért.

Osztrovszkij drámái a nagy orosz klasszikus nemzeti színjátszás nevékedett. Osztrovszkij vigjátékait Scsukin, Termolova, P. Szadovszkij halhatatlan alakításai tették népszerűvé. És Sztálin:szlávszkij, a színjátszás nagy forradalmasítója Csehov darabjainak rendezése közben fektette le az alapot az orosz realista színjátszás számára, tette járhatóvá az utat Gorkij drámái s a későbbi szovjet drámák számára.

A gondosan összeválogatott kötetekben (mindkettő a Franklin Állami Könyvkiadó munkája) stílusos, az írók mondanivalóját hűségesen visszaadó fordításokat találunk (Csehov drámáinak fordítói között Tóth Ár-